Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summulae s. introductio ad logicam - Cod. Ettenheim-Münster 231

Knaebel, Anton

[S.l.], 1718

Q:2da

urn:nbn:de:bsz:31-127287

Visual Library

Tni ptinentes sequelam aliqi dicuntur convertibiles, hoc est, qui se mutuo inferunt E. G. est risibile: quod est flebile: et vicissim alii sunt superiores E. G. aal respectu bruti, quia de pluribus dici potest quam brutum. alii inferiores E. G. aal respectu viventis, quia aal de paucioribus dici potest, quam vivens, nam etiam planta est vivens. alii sunt excedentes et excessi, hoc est, ut neuter de altero possit universim affirmari E. G. homo et album. 61

Tni ptinentes repugnantiam seu oppositi, alii sunt contradictorie oppositi, quod scilicet per unum tollitur vel negatur, quod ponitur vel affirmatur per alterum E. G. dulce non dulce: alii sunt contrarie oppositi, quod scilicet uterque sciat aliquid positivum, per tamen se invicem excludunt ex eodem subiecto E. G. calidum frigidum. alii sunt privative oppositi, quod unus eorum sciat formam alter vero absentiam formae in subiecto talis formae capaci E. G. videns, caecus. 62

Huc spectant etiam immo tres positivus, qui sciat verum ens E. G. homo lapis. 2do stricte negativus, qui puram negationem sciat ut nil. 3tio privativus, qui negat aliquid de subiecto capaci ut caecus per hunc enim negatur visio E. G. de homine. 4to finitus, qui sciat, quid res sit ut Leo. 5to infinitus, qui sciat quid res non sit praeposita immediate particula non ut E. G. non Leo.

Q: 2da: De proprietatibus Tni.

Articulus 1mus

De 1ma proprietate Tni.

§ 1mus

Quid sit Suppositio.

Aliter a grammaticis aliter a Logicis accipitur suppositio apud grammaticos enim idem sonat, ac positio unius rei loco alterius: quod nimirum scilicet una res substituitur alteri, ut Prorex Regi vicarius Episcopi ipso Episcopo dicitur loco alterius, quia in sensu grammatic: nil proprie dicitur substitui sibi ipsi sicut nemo dicitur proprie esse suus prorex, vel vicarius. Logici tamen per hanc vocem supponere, illiguntur non tamen hoc, quod aliqua vox

pro aliqo a° disto usurpatur; sed etiam quando sumitur pro se ipsa et huic loquendi modo ut etiam nos insistamus.

65 Dico: suppo° est usus tn̄i pro se v pro suo sficato. declaratur hoc dfio in exemplo, quo° dico: equus est generosus. vox equus dicitur supponere (: v alii dicunt supponi :) pro illo aali, quod sficatur per vocem equus in quantum scilicet hoc vox substituitur huic aali quod est equus, et excitat in meo illectu gnitione, quam excitaret ipse equus, si esset praesens. probatur iam dfio suppo°is quod sit bona hoc modo. Illa dfio est bona quae observat regulas praecipuas bonae dfionis; sed nostra dfio suppo°is observat regulas bonae dfionis: quo est bona. m: probatur non potest ostendi ulla regula, quam non observet praesens nostra dfio. quod etc.

§ 2dus.

Colliguntur non ulla ex dictis.

66 Colligitur 1mo: quale sit discrimen inter sficaoem et suppoem. sficao nempe fit per impositioem vocis ad sficandam rem. suppo° vero est acceptao tn̄i in sficantis pro se v pro suo sficato.

67 Colligitur 2do: quid sit suppo° materialis, est nimirum nil aliud, quam quando vox aliqua usurpatur pro se ipsa aut pro gestu quem de illa habo.

68 Colligitur 3tio: suppoem etiam simpliciter extra positionem dari potest, ratio est; quia etiam extra positionem potest vox aliqua usurpari pro se v pro suo sficato.

§ 3tius

Quotuplex sit suppo°s

69 Dtur suppo° 1mo in materiale et formale. mat: est usurpao vocis pro se ipsa ut dictum 67 sic si dico Leo est nomen Leo supponit materialiter, quia ponitur pro se ipso. suppo° formalis

e usus tni pro re, ad quam sficanda e instituty E. G. Leo e aal
quia n hoc vox Leo sed res p illam sficata e aal.

Suppoo materialis subdtn in in. et extrinseca, intrinseca est 70
e usus vocis pro se rdum id qd hbt ex institione hoim ut Leo e nae
ex sua naa E. G. Leo e vox. extrinseca e usus vocis rdum
id, qd hbt ex institione etc.

Suppoo foalis subdtn in propria et impropria. propria e usus 71
vocis pro re, quam sficat proprie, et ad quam sficanda e institua
ut E. G. equus e aal hinibile. Impropria e usus vocis pro
re, quam sficat improprie ut E. G. prata rident.

Suppoo foalis ulterius dtn imo in simplice et personale 72
simplex e e usus tni pro suo sficato rdo intentioaler sumpto,
hoc e pro re sficata, prout illa substat gnitioni, qd gnio
facit, ut res diversimode denominetn E. G. si duo ho e spec-
ies ho e universale, aal e genus tni ho universale et
aal supponunt simpler, quia ee species ac universale aut
genus n gvenit hoi aut aali prout a parte rei existunt
sed prout gluse gnoscuntn. Suppoo psonalis e usus tni
pro suo sficato imo intentioaler accepto, hoc e, prout
datn a parte rei sic E. G. in his psitioibus ho e al: aal e
vivens. ho et aal supponunt psonaler, quia ee aal et
vivens gvenit ipsis prout existunt a parte rei indepar
a mea gnitione.

Dtn suppoo foalis rdo: in comune et singulare. comunis 73
e usus tni pro sficato pluribus comuni E. G. ho equus etc.
Singularis e usus tni pro sficato uni tm comuni et
proprio E. G. Betus hic ho.

Suppoo comunis dtn in distributiva collectiva disiunctiva 74
et disiunctiva. distributiva e (: seu ut etiam vocatn copulativa :)
et usus tni comunis pro oibus suis inferioribus distribue
sumptis, ita ut a tno comuni descensus fieri possit ad tnos

inferiores sub tno comuni q̃ tentos p particulam et conectentem integras psitiones, ut ois ho currit; possum em sic descendere et Petry et Antoniy et Pauly et Josephy et Joannes currit et sic de reliquis.

75 Subdtr hec suppo distributiva in absoluta et accomoda. accomoda e, qd admittit exceptione E: G: ois ho peccavit in Ada excepto nimirum Chto et B: Virgine Maria. absoluta e, qdo tnus comunis supponit pro oibus suis inferioribus sine ulla exceptione E: G: ois ho e aal. absoluta suppo alia dicitur absolute completa seu distributiva pro singulis generum ut E: G: oe aal e vivens. alia dicitur incompleta seu distributiva pro generibus singulorum ut E: G: oe aal fuit in arca Noe aal em n supponit pro qualibet individuo sed tm pro aliquo individuo ex qualibet specie.

76 Suppositio collectiva /: seu ut etiam vocatur coplata :/ e usus tni comunis pro oibus suis inferioribus simul sumptis p modum uniy ita, ut a tno comuni descensus fieri poit ad tnos inferiores sub illo q̃ tentos p particulam et connectentem solum tnos, et n integras psitiones ut E: G: oes Apostoli st duodecim n em pou dicere: et Petry e 12 et Pauly e 12 etc. et Petry et Pauly et Andreas et reliqui st duodecim.

77 Suppo disiunctiva /: seu ut etiam vocatur determinata e usus tni comunis pro suis inferioribus disiunctive enumerandis, hoc e ita, ut a tno comuni descensus fieri poit ad inferiores p partlam v conectentem integras psiones v solte clas: E: G: aliquis ho e docty v Pauly e docty v Franciscy e docty v Benedicty e docty ita ut pte solte in aliquo individuo quoad se determno et assignabili a Deo verificetur.

78 Suppo disiuncta /: seu ut vocatur confusa :/ e usus tni comunis

pro suis inferioribus disiunctim et vagi enumerandis, ita ut a tno comuni descendi possit ad inferiores tnos p particulas v connectentem n integras psitiones aut coplas sed tm tnos E. g: aliquis oculus e nearius ad videndum n em possum descendere sic, v dexter oculus e nearius ad videndum v sinister e nearius ad videndum, quia neuter oculus determinate acceptus e nearius ad videndum sed dbo ita descendere: qo v dexter v sinister oculus e nearius ad videndum sic ut in nullo oculo determine accepto verificatur pretum, ut nec a Deo possit assignari illud individuum, cui pro altero pretum hoc nearius ad videndum determinate gvenit.

§ 4tus
Solvuntur obtiones

Obtio imo gtra dicta 67 et 68, nil pst sibi ipsi substitui proprie: qo suppoo mat: n e vera suppoo. 79
R distdo ant: n pst sibi ipsi substitui suppoe gramathicalis
concedo ant: suppoe Loja n. ant. et cons: apud Lojos em
pst usurpari vox pro se ipsa.
Dices: si pst aliquid sibi ipsi substitui, sequitur qd vox nsficati-
va possit ee pars oraois: sequela e falsa: qo et C. m: pbtur 80
quia etiam tnus obtivus posset ee pars oraois.
R: con: M: neydo m: ad pbtioe disto etiam tnus obtivus
posset ee pars oratiois, si iste tnus sit vox, qcepta aut scrip-
ura c: si n sit n. etiam in hac psitioe, qd dico, nomen e vox
hoc vox nomen e simul tnus fonalis, obtivus saltem partialis
Obtio 2do: gtra dicta de suppoe simplici et psonali: dico
E. g: ois ho e gnitus hoc supponit psonaliter, et tn us-
urpatur pro suo sficato 2do intentioaler accepto: qo male

definita fuit suppo simplex et personalis. ant: quoad i membr admittit a multis, et patet ex eo, quia fieri pst descensus distributivus, qualis in suppone simplici fieri n pst. quoad rdu pbtu. idem ant. de gnitu e tng rdo intentionalis: go subtu sumitur pro suo sficato rdo intentionaler accepto.
R: neg. ant: quoad rdu m. in eiusdem sitione c: ant: n cons: st em valde diversa inter se, si dico prdtu e tng rdo intentionalis et si dico subtu et prdtu sumitur rdo intentionaler, ad hoc em ut subtu ipsu sumatur rdo intentionaler, n sficit, ut de ipso prdicetur tnus rdo intentionalis, sed requitur insuper ut tale prdtu prdicetur de subto rdo intentler accepto, sive ut substante alicui gnitioi, ita ut gnitio attingatur etiam aliquo modo ex parte subti ut fit E: g: in hac sitione ho est universale, huius em sensus e, oes hoies ut gniti gnitione gfusa dicuntur universale.

81 Obtur 3tio: gtra dicta de suppone disiunctiva et disiuncta si dico E: g: aliquis Lojus scribit: tng Lojus supponit disiunct: et tn prdtu n dbt verificari in Petro et Paulo v in alio et quiscunque em ex Lojis scribat, vera erit sitio: go n dbt verificari in individuo determinato.
R trans: ant: n cons: n em diximus suppone tunc ee disiunctiva qdo prdtu neario dbt verificari in aliquo determinato individuo sed qdo pst verificari, et verificatur in aliquo determinato individuo, qd fieri pst, etiamsi n neario potius in hoc determinate verificetur, quam in alio.

82 Obtur 4to: in sitione aliquis oculus neario advidendum subtu non supponit gfuse: go nulla datur suppo disiuncta ant: pbtu dita sitio hbt hunc sensum, si dexter n adhibetur dbt adhiberi sinister oculus et vicissim: sed si hunc hbt sensum, tunc subtu n supponit gfuse quia de quolibet oculo determine accepto verum e, qd in absentia alterius dbeat adhiberi.

R: neqdo ant: ad pbtiõe dicto M: hbt hunc sensum si psitio loquatur de neãtate absoluta, qd datur nulla facta hypothesi n: M: si loquatur de neãtate qditionata ceu facta certa hypothesi c M et sic dicta m n cars: qdo supra agimus de suppõe qfusa, locuti sumus de neãtate absoluta sin ulla conditione, hoc e, qd aliqis oculus absolute sit neãrius ad videndum.

§ 5tus.

Sostionis regulæ.

Ut rite dignoscere possit quis, quomodo subtum v prætum supponant, bene pspecta dbt ee ipsa nãa subti et prati et aliæ circumstantiæ, ex qbus loquentis mens et suppõo tñi colligi possit. Deinde attendendum e ad certa aliqa signa seu syncathegoremata, quorum aliqa dicuntur universalia positiva, e. g. oĩs quilibet. alia dicuntur universalia negativa e. g. nemo nullus. alia dicuntur particularia positiva ut aliqis quidam. alia particularia negativa e. g. aliquis n ad eiusmodi signa modo enumerata pertinet quoque adverbia e. g. ubique semper nullibi nunquam aliqdo item verba quædam aut adiectiva e. g. careo egenus v psitione absque sine his notatis. 83

1ma suppõis regula e: si subtum sit tñus comunis affectus signo universali sive positivo sive negativo supponit universale distributive ut patet his psitionibus oĩs hõ e aãl nullus hõ e Leo. Ecipe imo ni particula oĩs adiungatur tñus clativo et idem sficet ac totus ut fit in hac psitione oĩs turba quærebat Chrum tangere. Eccipe 2do qdo posita oĩs ponitur in N. plurali et prætum v e nomen numerale v sficat aliqua collectio eorum, qi ponuntur ex parte subti; e. oes Apostoli st 12, oes milites st exercitus subtum in utraque psitione supponit collective an a suppõo universalis sit absoluta v accomoda. item an completa pro singulis generum 84

v pro generibus singulorum colligi debet ex natura subti v praedi aut aliis circumstantiis e. g. si dico. omne animal fuit in arca Noë.

85 2da regula est: si subtum sit tnus communis affectus signo particulari supponit v disiunctim confuse. disiunctive quidem quando praedtum sficiat actualem effectum seu exercitium aliquid actu existens, quod verificatur de aliquo ente determ: e. g. aliquis Loius scribit scriptio enim est effectus actu existens. confuse vero supponit tunc, quando praedtum sficiat aliquam neitatem exigentiam v debitam cui plura possunt satisfacere, ita ut in nullo determ. verificetur e. g. aliquis equus est nearius ad equitandum. praedtum enim huius positionis sficiat neitatem huic aequus possunt satisfacere equus albus et niger.

86 3tia est, si subtum sit tnus communis nullo affectus signo suppono illius potissimum desumi debet ex natura praedti ac imo quidem si praedtum neario affirmetur v negetur de tali subto tnus communis supponit universaliter distribuere e. g. homo est animal rationale homo non Leo. 2do si subtum sit in N. plurali et praedtum sit numerale v sficiet aliquam collectionem, quae non convenit nisi inferioribus subtis simul sumptis supponit collective e. g. Apostoli sunt 12. 3tio si sficiet actualem effectum camer supponit disiunctive e. g. Loius scribit si vero neitatem sficiat, cui plura possunt satisfacere supponit disiunctim confuse e. g. equus est nearius ad equitandum.

87 4ta regula est. praedtum positionis affirmativae habentis subtum determ: imo intentionale supponit disiunctive determ: non vero disiunctim confuse. ratio est, quia in praedto positionis affirmativae possunt deveniri ad determinum individuum e. g. omnis homo est animal. possunt deveniri ad determinum aliquod positionem respectu subti verificet. dixi a habentis subtum determ. nam si subtum supponat confuse etiam praedtum supponet e. g. aliquis calamus est nearius ad scribendum.

5ta regula e: praedicatum propositionis negativae, si nullo signo sit affectum semper supponit distributive E. G. nullus homo est Leo aliquis homo non est Leo: si vero signum aliquod adiunctum habeat, quod sufficet collectionem, supponet collective E. G. Paulus non est omnis Apostolus 88

§ 6tus
Solvuntur obiectiones.

Obiectum imo in hac propositione aliquis sensus est necessarius ad videndum subiectum supponit disiunctive, et tamen praedicatum de illo aliqua negatione. quod falsa est 2da regula. 89

R: distinguo ant: quoad 2dum m: de praedicatum de illo aliqua negatione cui ab uno tantum sensu potest satisfacere c: ant: cui a pluribus sensibus possit satis fieri n: ant et cons: unicus enim sensus est scilicet visus qui necessitate videndi potest satisfacere.

Obiectum 2do: quando dico omnis homo est animal praedicatum supponit disiunctive: quod falsum est quod in propositione affirmativa praedicatum supponat disiunctive. ant: probatur: si supponeret disiunctive propositio haberet hunc sensum v omnis homo est hoc animal v omnis homo est istud animal, sed hunc sensum non habet quia est falsa. 90

R: negando ant: in probatione n. M: quia in dicta propositione non tantum praedicatum supponit disiunctive sed etiam subiectum supponit distributive: hoc modo v hic homo est v iste homo est v istud animal est, v illud etc. Ex his omnibus, quae hactenus dicta sunt colligitur quid sit ascensus et descensus tenorum nempe ascensus distributivus est nihil aliud, quam a tenis partibus sufficienter enumeratis ad communem seu universalem progressio et argumentatio E. G. et Petrus est doctus et Paulus est doctus et Franciscus est doctus etc: quod omnis Lojus est doctus descensus vero E. G. distributivus est a tenore communi ad particulares progressio et argumentatio. E. G. omnis Lojus est doctus: quod et Petrus est doctus et Paulus est doctus etc. tot autem dantur diversae ascensuum et descensuum, quod dantur diversae suppositiones scilicet ascensus et descensus distributivus collectivus disiunctivus et disiunctus seu confusus.

Artus 2dus.

De reliquis tnorum proprietatibus.

91 Praeter suppoōe sit adhuc aliae proprietates tnorum scilet status distractio, ampliatio, restrictio, diminutio, alienatio et appellatio.

92 Status est usurpatio tni pro solo tpore importato per copulam principalem. E. g. Petrus est Lojus, Petrus fuit Retor, tnus Petrus dicitur servare statum; sensus est Petrus qui nunc ptore existit praesentis Petrus qui praeterito exstitit, fuit Rhetor.

93 Distratio est usurpatio tni pro alio tpore, quam qd importatur per clam principalem. E. g. in positionibus caeci vident claudi ambulant tni caecus, claudus dicuntur distrahi seu mutari, sensus non est, qui nunc sunt caeci, nunc claudi vident ambulant, sed qui antea fuerunt claudi, caeci.

94 Ampliatio est, per quam tnus usurpatur pro pluribus tporis differentiis quam importetur per clam: sic in hac positione homo est aal tnus homo amplius id est sumitur pro omnibus tporis differentiis praeterito praesenti et futuro; sensus enim est homo qui fuit est et erit aal.

95 Restrictio est, per quam tnus a majore sficatione ad minorem sficationem. E. g. homo diligens fit doctus, tnus homo qui alias sficat omnem hominem restringitur ad sficandos tm homines diligentes, et fit restrictio haec tni communis vel per additionem casus obliqui. E. g. equus Caesaris, vel per additionem adiectivi. E. g. equus albus vel per additionem relativi qui quae etc. seu ut vocant clam implicationis. E. g. studiosus, qui egregie studet, est laude dignus vel per additionem substantivi inferioris. E. g. Imperator Carolus vel per additionem adverbii. E. g. currit velociter.

96 Diminutio est, per quam tnus, qui alias sficat rem absolute et simpliciter ratione alicuius adiectivi adiuncti tm sficat illam rdum quid, seu rdum aliquam partem. E. g. Aethiops est albus tnus albus quasi diminuitur, quia non sficat aethiopem esse simpliciter et sine addito sed tm rdum scilet quid rdum dentes.

Alienatio est translatio termini a propria sua significatione ad improprium 97
v. g. homo pictus, prata rident. termini homo rident dicuntur alienari.

Appellatio est applicatio significati formalis, quod habet aliquis terminus ad significatum 98
alterius termini v. g. Petrus est magnus Logicus. positio haec potest dupliciter
intelligi. imo Petrus est magnus secundum scientiam Logicam hoc est peritus
Logicae. secundo Petrus est magnus Logicus secundum staturam. in imo sensu
terminus magnus dicitur appellare terminum Logicum et significatum eius
formale scilicet ipsam Logicam. unde dicitur appellatio formalis. in hoc
sensu terminus magnus dicitur appellare terminum Petrus, qui est significatum
materiale. unde dicitur haec appellatio materialis.

Q: 3tia

Quid sit definitio et divisio

Tres sunt modi sciendi, scilicet definitio, divisio, et argumentatio. argumentatio 99
pertinet ad 3tiam mentis operationem, de qua infra, definitio, ac divisio
vero tam in ima quam in secunda mentis operatione reperitur, de quibus proin
modo agendum. si petas quid sit modus sciendi, respondetur est oratio
ignoti manifestiva, per definitionem enim gnoscimus rei naturam, quae
prius erat ignota, per divisionem gnoscimus rei alicuius partes.

Articulus imus

De definitione

§ imus

Quid et quotuplex sit definitio? 100

Definitio formalis iuxta Aristotelem est oratio, quid erat, esse significans
sensus est, definitio est oratio explicans naturam rei. dicit Aristoteles oratio
per quam non tantum intelligitur oratio vocalis sed etiam mentalis seu gnitio
quae verbum mentis appellatur. dicit secundo: quid erat esse per haec
verba intelligitur essentia seu natura et praeterea essentialia
cuiusque rei, quae etiam vocantur quidditas rei, eo quod per illa praeterea